

Quadern de natura i paisatge urbà

3

LES VORERES I PAVIMENTS PER VIANANTS DE LA CIUTAT

Voreres per vianants i vehicles

Al Servei de Gestió de l'Espai Públic es reben moltes demandes de reparació de voreres de la ciutat, el nivell d'exigència dels ciutadans de Terrassa és força elevat i en molts casos la demanda de reparació és totalment justificada.

Ens agradaria però en les línies que segueixen, fer una reflexió sobre la intensitat i la forma com fem servir l'espai públic i com molts dels elements que el conformen en condicionen el seu ús i conseqüentment el seu manteniment.

Les ciutats han anat evolucionant al llarg dels anys, no sabem si sempre per a bé o per a mal. Els espais de convivència han evolucionat i canviat en els seus usos, els carrers que fa menys de cent anys eren ocupats per persones, al llarg del segle XX han estat ocupats en la seva majoria pels vehicles.

No és fins a finals del segle XX que es comença a invertir aquesta tendència amb l'aparició dels primers "centres per als vianants" i des de principis del XXI sentim a parlar de productes de quilòmetre zero i de la necessitat de desplaçar-nos a peu o en bicicleta.

Dels paràgrafs anteriors ja es pot deduir que la tendència del segle XXI serà la d'apartar en la mesura del possible el vehicle privat de les nostres ciutats.

Més amunt he posat "centres per als vianants" entre cometes i ho he fet expressament per a fer veure que són realment per als vianants, però que unes hores del dia estan massiva i, potser en algun cas, excessivament ocupats per vehicles pesants. En tot cas, aquests són totalment necessaris per abastar els comerços i

mercats, per recollir-ne les deixalles i per mantenir-los, però que fan que allò que es va concebre com orientat als vianants i, per tant, els seus paviments, no ho siguin realment. No és un problema exclusiu de les ciutats del nostre entorn, aquest fenomen s'ha donat en la majoria de països occidentals, on els centres urbans i altres àrees per als vianants s'han convertit en veritables centres comercials a l'aire lliure.

Això ha permès dinamitzar enormement aquests espais i evitar-ne la gradual degradació. A més té avantatges en la reducció de la mobilitat en vehicle privat, tot i que en alguna ciutat es van construir molts aparcaments soterrats fins als mateixos centres que, ara, amb la seva ampliació o la conversió dels carrers en àrees 30 poden generar algun problema per invertir la tendència a l'ús excessiu del vehicle privat.

Fins ara, doncs, hem parlat molt dels vehicles i dels mitjans de transport.

Però què tenen a veure amb les voreres i espais pavimentats per a la circulació? Ho veurem més endavant, parlem ara de les voreres i els arbres

Voreres per vianants i els arbres

Abans cal entendre l'arbre: com viu, com es desenvolupa i què necessita.

Les arrels dels arbres necessiten una aportació d'oxigen i la possibilitat de realitzar un intercanvi de gasos, per poder garantir la seva supervivència. L'absència d'oxigen que provoca la mort de l'espècimen es pot produir per motius diferents. Es pot produir per inundació, com al cas dels que queden submergits després de la construcció d'un pantà. Però també, es pot produir per una excessiva compactació dels sols, que és la causa habitual als entorns urbans.

En les nostres ciutats modernes hem anat utilitzant materials i tècniques que generen sols més compactats, és a dir, menys porosos. L'objectiu d'aquesta evolució ha estat guanyar en fermesa i evitar que els paviments s'enfonsin. Tanmateix l'efecte col•lateral ha estat la reducció d'espais adequats a les necessitats dels arbres, que han quedat arraconats als escocells. Aquesta situació provoca la mort prematura

d'alguns espècimens, però no s'ha de perdre de vista que els arbres porten sobre la terra entre de 390 a 350 milions d'anys (els humans només 4 milions com a molt) i que han desenvolupat estratègies de supervivència impensables. Les arrels rebentaran paviments, fonaments d'edificis i el que faci falta a la seva cerca d'oxigen, abans de morir.

A les voreres altament compactades de Terrassa hi ha una gran composició d'argiles. Aquesta composició del sol es caracteritza per la seva reduïda porositat i l'elevada presència d'aigua. En contraposició, per exemple, els sols sorrencs es caracteritzen per ser molt porosos, però tenir poca aigua. La situació s'agreuja quan, a més de les condicions naturals dels sols argilosos, aquest són compactats amb corròns mecànics. Malgrat això només que una arrel gairebé microscòpica entre dins d'un microporus d'argila, n'extraurà l'aire i això farà que el volum de la terra disminueixi (per l'absorció de la seva part d'aigua). Si aquesta situació es produeix per sota d'un paviment, es generarà un buit que serà aprofitat per les arrels pel seu aprovisionament d'oxigen. Tanmateix la circulació d'un vehicle a sobre d'aquest buit pot acabar provocant l'enfonsament del paviment.

Per acabar d'entendre aquest comportament hi ha prou amb un exemple. A Barcelona Cerdà va plantar plàtans a tot l'Eixample a principis del segle XX, quan les voreres es compactaven a mà i els carrers tenien llambordes. A mitjans del segle es van asfaltar els carrers i els arbres van començar a morir-se o a malviure. Què havia passat? Que els asfalts són molt menys porosos que les llambordes i la sorra sobre la qual es col·loquen i les arrels dels arbres s'ofegaven per manca d'aire.

Guals i voreres malmeses

D'altra banda, per molt bé que construïm les voreres d'accés als garatges, el pas constant de vehicles les malmeten Els propietaris de guals són els responsables del manteniment d'aquesta part de les voreres, tal com ho recull l'Ordenança Municipal Reguladora de la Circulació de Persones i Vehicles en les vies Urbanes: "El titular del gual, és el responsable de mantenir el paviment de la vorera d'accés, així com la rampa d'enllaç entre la calçada i vorera en perfectes condicions de conservació i, està

obligat a la conservació i manteniment del paviment i de la senyalització de l'accés" (art. 83 i 84, 1.2).

El sentit d'aquesta responsabilitat del titular del gual és que amb un ús més intensiu, les parts de vorera per on passen vehicles es malmeten més que aquells per on no passen.

Possibles solucions

Hem vist com tenim massa vehicles als centres de les ciutats i com les arrels poden malmetre els nostres paviments. Així doncs quines són algunes de les solucions a adoptar?

1. Plantar els arbres en terres menys compactats i deixant-los el suficient espai per a viure.
2. Evitar els aparcaments sobre les voreres i molt especialment si estan arbrades.
3. Reduir la quantitat de vehicles, i especialment els més pesants, que accedeixen a les zones per als vianants.
4. Adaptar els materials de construcció a aquestes necessitats i potser a vegades, renunciar a allò que en sembla millor estèticament, per allò que més pràctic.
5. Compactar menys els sols abans d'urbanitzar-los.
6. Adaptar els programes de manteniment per tal que les voreres es renovin en períodes menys llargs i, per tant, impedit la presència d'esquerdes i imperfeccions que puguin provocar el seu enfonsament.
7. En el cas de guals de vehicles recordar que els titulars en són els responsables de mantenir les voreres davant dels mateixos.

Servei de Gestió de l'Espai Públic

Regidoria de Manteniment i Parcs Urbans